

Dönem : 1
Toplantı : 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 245

Hazinenin ve İktisadi Devlet teşekküllerinin bir kısım borçlarının tahkimi hakkındaki 154 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/168)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71/1717 - 966

23 . 3 . 1962

Millet Meclisi Başkanlığına

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 14 . 3 . 1962 tarihinde kararlaştırılan «Hazinenin ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin bir kısım borçlarının tahkimi hakkındaki 154 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı» gerekçesiyle birlikte ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Başbakan
İsmet İnönü

GEREKÇE

154 sayılı Kanun hükümlerinin tatbiki neticesinde, kanuna bağlı listede isimleri yazılı 22 daire, teşekkül, banka ve kurum ile Migros Ticaret Türk Anonim Şirketinin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına, T. C. Emekli Sandığına, Amortisman ve Kredi Sandığına ve İşçi Sigortaları Kurumuna olan ceman 5 405 168 192,16 lira borcu Hazinece devralınmak suretiyle tahkime tâbi tutulmuştur.

Kanununun 16 ncı maddesine göre, Hazineye intikal eden bu alacaklardan, Hazinenin kanun ve kararname icabı olarak bu teşekkül, banka ve kurumlara ödenmemiş sermaye, müdahale alımları zararları, fiyat farkları ve bilânço zararları gibi mevzularda ödenmesi lâzımgelen paralar tenzil ve mahsup suretiyle karşılanmış, Hazine bu işlemlerden sonra bâzi müesseselerde alacaklı olarak kalmıştır.

Meselâ, Toprak Mahsulleri Ofisinin T. C. Merkez Bankasına reeskont kredisinden 13 . 12 . 1961 tarihi itibarıyla borçlu olduğu 1 011 149 246,58 lira Hazinece devralınmış, meydana gelen aynı miktar Hazine alacağının 341 307 660 lirası ödenmemiş sermaye hissesine, 335 368 360,38 lirası 1960 yılı sonuna kadar birikmiş olan bilânço zararı ve fiyat farklarına mahsup edilmiştir. Hazinenin Ofisten halen 296 959 861,14 lira alacağı bulunmaktadır.

Tasarının birinci maddesinde isimleri yazılı banka, kurum, ofis ve işletmelerle tahkime tâbi tutulan borçlarından lüzumlu mahsup işlemleri yapıldıktan sonra kalan Hazine alacaklarının miktarları şöyledir.

Teşebbüsün adı	Hazine alacağı
Toprak Mahsulleri Ofisi	296 959 861 14
Petrol Ofisi	11 040 906 98
T.C. DDY İşletmesi	80 571 428 92
Denizcilik Bankası	8 030 438 27
T. Kömür İşletmeleri Kurumu	625 670 954 37
Makina ve Kimya Endüstrisi K.	4 552 886 04
Et ve Balık Kurumu	325 802 236 52
Sümerbank	169 487 570 59
Etibank	95 961 559 50
Emlâk ve Kredi Bankası	43 845 668 78
	1 661 923 511 11

Hazinenin bu alacaklarına mukabil, Millî Savunma Bakanlığının tasarının birinci maddesinde ismi geçen teşebbüslere müfredatı aşağıda görüleceği üzere 1960 ve evvelki bütçe yıllarından kalmış 194 639 945,40 lira borcu bulunmaktadır.

M.S.B. nın borçlu olduğu teşebbüs	1960 ve daha evvelki senelerden kalmış olan borçlar
Toprak Mahsulleri Ofisi	107 286 631 26
Petrol Ofisi	36 489 358 14
T.C. DDY İşletmesi	32 152 208 45
Denizcilik Bankası	5 651 204 73
T. Kömür İşletmeleri Kurumu	325 922 13
Makina ve Kimya Endüstrisi K.	3 406 266 99
Emlâk ve Kredi Bankası	4 000 000 —
Et ve Balık Kurumu	175 093 45
Sümerbank	5 153 260 25
	194 639 945 40

Tarife ve fiyatlarının Sanayi Bakanlığınca tesbiti dolayısıyla Etibank'a bağlı Elektrik İşletmeleri Müessesesinin 1960 yılı sonuna kadar tahakkuk etmiş 78 256 190,13 lira, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumunun aynı yıl sonu itibarıyla birikmiş 564 685 820,70 lira bilanço zararları mevcuttur.

Etibank'ın ayrıca Sarıyar Barajı inşaat masraflarına iştirak hissesi olarak 38,3 milyon, Seyitömer - Kütahya demiryolunun Bayındırlık Bakanlığına devri dolayısıyla 4 620 865 lira genel bütçeden alacağı bulunmaktadır.

154 sayılı Kanununun 16 ncı maddesi, meydana gelen Hazine alacağından bir borcun mahsubedilebilmesini, kanun ve kararnamelerde Hazinece ödeneceğine dair bir hüküm bulunması şartına tâbi kıldığından yukarıda bahsi geçen ve genel bütçeden karşılanması icabeden borç ve bilanço zararlarının mahsup yolu ile tasfiye edilmeleri mümkün olamamıştır.

Mali durumlarının müsaidolmaması dolayısıyla müesseselerden nakten tahsil edilemeyen bu şekil Hazine alacakları ile mahiyeti yukarıda izah edilen borçların mahsubunu sağlamak maksadıyla hazırlanan tasarının 1 nci maddesinin a, c bentleri genel bütçeden ödenmesi gereken borç ve bilanço zararlarının tasfiyesini mümkün kılmaktadır.

Tasarının 1 nci maddesinin d fıkrası T.C. Ziraat Bankasının Toprak Mahsulleri Ofisine tohumluk bedellerinden olan borçlarının silinmesi gayesiyle tedvin edilmiştir.

Filhakika, T.C. Ziraat Bankası, 5254 sayılı Kanuna müsteniden muhtaç çiftçilere dağıtılmak üzere Toprak Mahsulleri Ofisinden veresiye almış olduğu tohumluklardan dolayı 1954 yılından itibaren birikmeye başlayan ve 1959 senesi sonunda 160 243 843,16 lirayı bulan borcuna mahsuben bir tediye yapamamıştır.

Tasarının ikinci maddesine göre T.C. Ziraat Bankasının tohumluk bedellerinden dolayı Toprak Mahsulleri Ofisine olan ve Hazine alacağından ödenecek borcu ödenmemiş sermayesine mahsubedilecektir.

Tasarının 3 ncü maddesi ile Hazine alacağından yapılacak mahsupların bütçe hesaplarına intikali sağlanmaktadır.

Bütçe Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/168
Karar No. 68

14.9.1962

Yüksek Başkanlığa

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Yüksek Meclise arzı Bakanlar Kurulunca 14.3.1962 tarihinde kararlaştırılıp Başbakanlığın 23.3.1962 tarih ve 71-1717/966 sayılı tezkeresiyle gönderilen «Hazinenin ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin bir kısım borçlarının tahkimi hakkındaki 154 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı» komisyonumuz havale edilmiş olmakla Maliye Bakanlığı temsilcileri hazır oldukları halde incelendi ve görüşüldü.

Tasarının gerekçesinde de mufassalan belirtildiği üzere;

6.12.1960 tarihli 154 sayılı Kanunla; Hazinenin, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı, Amortisman ve Kredi Sandığı, İşçi Sigortaları Kurumu ve bu kanuna bağlı cetvelde gösterilen daire, teşekkül, banka ve kurumlara olan borç ve alacaklarıyla bu teşekküllerin birbirleri arasındaki alacak ve borçların tahkim ve tasfiyesi derpiş edilmiştir.

Ek kanun tasarısı, evvelce yapılan tahkim ve tasfiyeden sonra, müteaddit teşekkül, kurum ve banka üzerinde tahakkuk eden (1 661 923 511,11) liralık Hazine alacağından;

194 639 945,40 liralık kısmının Milli Savunma Bakanlığının bu teşekkül, kurum ve bankalara, 1960 ve daha evvelki bütçe yıllarından birikegelmiş borçlarına mahsubedilmesini;

685 862 875,83 liralık kısmının; Etibank teşekkül ve işletmelerinin bilânço zararlarıyla Hazinenin olan bir kısım alacaklarına mahsubedilmesini;

160 243 843,16 liralık kısmının ise; Hazinenin T. C. Ziraat Bankasının sermayesine iştirak hissesi olarak 1954 ten 1959 a kadar birikegelmiş borçlarına mahsubedilmesini derpiş etmektedir.

Tasarı komisyonumuzca da uygun görülerek maddelerin müzakeresine geçilmiş birinci ve ikinci madde aynen kabul edilmiştir.

Diğer taraftan komisyonumuz, 154 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı dolayısıyla Hazinenin T. C. Ziraat Bankasına olan borçlarının da bu kanun şümülüne alınması hususu üzerinde durmuştur.

154 sayılı Kanunla, bu kanuna ekli listede isimleri yazılı kurum ve müesseselerin,

- T. C. Merkez Bankasına olan donmuş ve seyyaliyetini kaybetmiş borçları,
- T. C. Amortisman ve Kredi Sandığına olan vâdesi gelmiş ve 28.2.1966 tarihine kadar gelecek borçları ile bunların faizleri,

c) T. C. Emekli Sandığının ve İşçi Sigortaları Kurumunun bu listede yazılı bankalara yaptığı tevdiat,

Konsolide edilmiştir.

Ancak kanuna sadece T. C. Ziraat Bankası için tahdidi bir hüküm konulmuş ve bankanın tarım satış kooperatifleri, millî korunma ve su işleri dolayısıyla olan alacakları dışındaki alacak ve borçları 154 sayılı Kanunun şümülüne alınma nıdır. Bu vaziyet karşısında T. C. Ziraat Bankasının T. C. Merkez Bankasına olan ceman 563 249 480,57 liralık borcu ile Tarım Satış kooperatiflerinden olan 377 113 632,03, Millî Korunma lan olan 135 024 781,59 ve su işlerinden olan 51 111 066,95 liralık alacakları takas ve mahsub edilmiş; fakat bankanın T. C. Amortisman ve Kredi Sandığına olan borçları ile T. C. Emekli Sandığının ve İşçi Sigortaları Kurumunun T. C. Ziraat Bankasındaki mevduatı konsolide edilmiştir.

Halbuki T. C. Ziraat Bankasının tarım satış kooperatiflerinden olan ve T. C. Merkez Bankası reeskontlarına istinad etmeyip bankanın kendi kaynaklarından finanse edilmiş olması sebebiyle konsolidasyon dışında bırakılan faizi ile birlikte 300 000 000 lirayı tecavüz eden alacağının da bir an evvel tasfiyesi gerekmektedir. Kendi kaynakları ile finanse ettiği bu kadar büyük bir meblâğın donmuş bulunması bankanın malî bünyesini tazyik etmektedir. İktisadi Devlet Teşekkülleri Umumi Heyetinde bu borçların tasfiye edilmesi defaatle karar altına alınmış, Umumi Murakabe Heyeti de aynı şekilde temennilerde bulunmuştur.

Bu borçlar Millî Korunma Kanununa müstenit Hükümet kararları ile bankaya tahmil edilen vazifelerin neticesidir ve bu kararlarda mübayaa edilecek mahsullerin satış hâsıllarından masraflar tenzil edildikten sonra zarar olarak tezahür edecek miktarın millî korunma fonlarından ödeneceği yazılıdır. Bunun yanında ortaklardan aynı gaye ile yapılan mübayaalardan husule gelen zarar da bu koordinasyon kararlarının neticesi olarak tezahür etmiş ve senelerden beri Ticaret Bakanlığının emirleri ile birliklerin muvakkat hesaplarında bırakılmıştır. Ayrıca koordinasyon kararı bulunmamakla beraber Ticaret Bakanlığının husule gelecek zararların tekabül edileceği va'di ve emirleri ile yapılmış mübayaalardan mütevellit zararlar da vardır.

Bu zararların faizleri ile birlikte T. C. Ziraat Bankasına ödenmesi; bankanın Hükümet emri ile yaptığı bu ikrazlara bağladığı plâsmanların bir an evvel serbest bırakılması zaruridir.

Ayrıca K/907 sayılı Hükümet kararı ile ihracatçıya verilmek üzere ihdas edilen tevzin fonu açıklarının da bir an evvel tasfiyesi ile bankanın yine kendi kaynaklarından bu mevzua tahsis zoru runda kaldığı (60) milyon lira civarındaki bir paranın da serbest bırakılması icabetmektedir.

Memleketimizin kalkınmasındaki rolü her zaman teslim edilen bu bankamızın plâsmanlarının Hükümet kararları neticesinde 1947 yılından beri bağı kalmasının yarattığı menfi malî neticelerin bir an evvel ıslahını teminen tasarıya bu maksatla üçüncü maddenin ilâvesi uygun görülmüştür.

Tasarının 3 ve 4 ncü maddeleri tadilen, 5 ve 6 ncı maddeler ise numaraları değiştirilmek üzere aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Bu Rapor Sözcüsü	Kâtip	Artvin
Elâzığ	Balıkesir	Balıkesir	S. O. Avcı
Ö. F. Sanaç	F. İslimyeli	C. Bilgehan	
Aydın	Erzurum	Gümüşane	Hatay
İ. Sezgin	C. Önder	S. Savacı	Ş. İnal
İstanbul	Konya	Ordu	Sakarya
R. Ülker	İ. Baran	A. Hikmet Onat	N. Bayar
	Sinop	Yozgat	Trabzon
	M. Alicanoğlu	C. Sungur	A. Ş. Ağanoğlu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Hazinenin ve İktisadi Devlet Teşebbüslerinin bir kısım borçlarının tahkimi hakkında 154 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı

MADDE 1. — Toprak Mahsulleri Ofisi, Et ve Balık Kurumu, Petrol Ofisi, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu, Denizcilik Bankası, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu, Türkiye Emlâk Kredi Bankası, Etibank ve Sümerbankın Hazinenin ve İktisadi Devlet Teşebbüslerinin bir kısım borçlarının tahkimi hakkındaki 154 sayılı Kanunun 4, 7 ve 8 nci maddeleri gereğince Hazinece devralınan borçları dolayısıyla aynı kanunun 16 ncı maddesine göre meydana gelen ve Bakanlar Kurulu tarafından tahsili kararlaştırılmış bulunan Hazine alacağından,

a) Millî Savunma Bakanlığının bu teşebbüslere olan geçmiş yıl borçlarını,

b) Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu bilanço zararların,

c) Etibank'ın Sarıyar Barajı inşaat masraflarına iştirak hissesinden ve Seyitömer - Kütahya demiryolunun Bayındırlık Bakanlığına devrinden dolayı genel bütçeden olan alacağı ile adı geçen Bankaya bağlı elektrik işletmeleri bilanço zararlarını,

d) Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının muhtaç çiftçilere dağıtılmak üzere Toprak Mahsulleri Ofisinden aldığı tohumluk bedellerinden dolayı birikmiş borcunu,

Mahsup suretiyle ödemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

MADDE 2. — Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının Toprak Mahsulleri Ofisine olan ve birinci maddenin (d) bendine göre ödenecek tohumluk borcu dolayısıyla meydana gelecek Hazine alacağı, adı geçen bankanın ödenmemiş sermayesine mahsubedilir.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Hazinenin ve İktisadi Devlet Teşebbüslerinin bir kısım borçlarının tahkimi hakkındaki 154 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — T. C. Amortisman ve Kredi Sandığının T. C. Ziraat Bankasına yaptığı ikrazat, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki bakiyesi üzerinden 154 sayılı Kanunun 9 ncu maddesine göre tahkim ve itfa olunur.

T. C. Ziraat Bankasının Tarım Satış kooperatiflerinden müdahale ve aynı gaye ile yapılmış ortak mübayaaları dolayısıyla donmuş ve seyyahiyetini kaybetmiş olan alacakları ve K: 907 sa-

Hi.

B. Ko.

MADDE 3. — Bir ve ikinci maddeler gereğince yapılacak mahsup işlemlerinin bütçe hesaplarına intikali, 154 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin son fıkrası hükümlerine göre icra olunur.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

14 . 3 . 1962

Devlet Bakanı ve

Başb. Yardımcısı

A. Eyidoğan

Devlet Bakanı

A. Doğan

Devlet Bakanı

N. Su

Millî Savunma Bakanı

İ. Sancar

Dışişleri Bakanı

S. Sarper

Millî Eğitim Bakanı

II. İncesulu

Ticaret Bakanı

İ. Gürsan

Gümrük ve Tekel

Bakanı

Ş. Buladoğlu

Ulaştırma Bakanı

C. Akyar

Sanayi Bakanı

F. Çelikbaş

İmar ve İskân Bakanı

M. Güven

Başbakan

İ. İnönü

Devlet Bakanı

T. Feyzioğlu

Devlet Bakanı

N. Ökten

Adalet Bakanı

S. Kurutluoğlu

İçişleri Bakanı

A. Topaloğlu

Maliye Bakanı

Ş. İnan

Bayındırlık Bakanı

E. Paksüt

Sağlık ve Sosyal

Yardım Bakanı

S. Seren

Tarım Bakanı

C. Oral

Çalışma Bakanı

B. Ecevit

Basın-Yayın ve Turizm

Bakanı

K. Evliyaoğlu

yılı Kararla tesis edilmiş olan tevzin fonu açıkları Hazine tarafından birinci fıkra gereğince deruhte edilecek T. C. Ziraat Bankası borçları ile takas ve mahsup olunur.

Bu şekilde takas ve mahsubu mümkün olmayan T. C. Ziraat Bankası alacakları beş yıl içinde Maliye Bakanlığı bütçesine konulacak ödekle ödenir.

MADDE 4. — Birinci, ikinci ve üçüncü maddeler gereğince yapılacak mahsup işlemlerinin bütçe hesaplarına intikali, 154 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin son fıkrası hükümlerine göre icra olunur.

MADDE 5. — Tasarının 4 ncü maddesi 5 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Tasarının 5 ncı maddesi 6 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.